

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: **בגרות**
מועד הבחינה: קיץ תשפ"א, נבצרים, 2021
מספר השאלון: 014282

**עברית: ספרות ומילונאות
לנבחנים מן המגזר הערבי**

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק א	—	סיפור קצר —	40 נקודות
פרק ב	—	שירה —	30 נקודות
פרק ג	—	מילונאות —	30 נקודות
		סך הכול —	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לענות על כל השאלות בגוף השאלון, לפי ההוראות.
(2) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(3) אין להשתמש במילון.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק א – סיפור קצר (40 נקודות)

1. א. לפניך ארבעה קטעים מן הסיפור **חרסינה**. קרא אותם, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

חרסינה / לאה איני

קטע I: החנות הייתה ריקה מקונים, ורק דינה, בת הזקונים של מוכר המספוא מן החנות הסמוכה, שימשה ליעקב חברה. מחרישה על השרפרף כפסלון בודהה שמנמן, עיניה הזריזות עולות ויורדות במדפי המתכת כבסולם.

קטע II: הזקן הרים רגע עין מחויכת אחת מהכתבה ולטש אותה אל הילדה. הטקס הזה היה שגור מדי יום ביומו בחופשת הקיץ של הקטנה. קודם בלעה את הכול בעיניה, אחר כך ניגשה לאבק, בפנים רציניות. אך מכיוון שסמך עליה בעיניים עצומות, אפילו שעמדה להסיר אבק כעת מכלי החרסינה והזכוכית — חזר הזקן אל העיתון.

קטע III: "תפסיקי טיפשה!" צרח הדוור, סומק עולה בעורפו, שֶׁקו המועמס בחטף על גבו דוחף את הילדה מעליו בגסות. מבולבל קם גם גולדברג מכיסאו להגן על הקטנה ולפזר את המהומה, אך הדוור כבר הסתלק.

קטע IV: הדלת נשארה פתוחה מעט, וזוג עיניים מבוישות מעיזות לבלוע את הנעשה, אך הגוף נוטה לברוח. חיוך נסדק בפניה הלבנות של החולה. "ומי זו?" שואלת צילה, קצת מתרוממת למראה העיניים, קצה הקוקו.

"אה", אומר יעקב, ניגש לדלת ופותח לרווחה. "הינה תכירו. זוהי דינה, וזוהי אשתי, צילה".

בחר מן הקטעים שקראת שני משפטים שבהם היחסים הטובים בין יעקב לדינה באים לידי ביטוי. העתק אותם, וכתוב מהו סוג היחסים שבאים לידי ביטוי: כבוד, קרבה, אמון, צורך להגן. (16 נקודות)

ב. (1) הניגוד באופייה של דינה בא לידי ביטוי באירועים בסיפור: מצד אחד היא ילדה רגישה ועדינה, מצד אחר היא ילדה חזקה ותוקפנית.
הבא מן הסיפור שני אירועים המלמדים על הניגוד שבאופייה: תאר אותם, וכתוב איזה צד באופייה של דינה בא לידי ביטוי בכל אירוע. (12 נקודות)

(2) דינה שואלת את יעקב בסיפור: "דוד גולדברג, איך אפשר למכור צלחת חרסינה ופטיש בחנות אחת?"
הסבר מה מסמל מוטיב הפטיש בסיפור, ומהי המשמעות של השאלה שדינה שואלת.
הבא מן הסיפור שני מוטיבים אחרים שמשמעותם הסמלית דומה למשמעות הסמלית של הפטיש, והסבר מה כל אחד מהם מסמל. (12 נקודות)

פרק ב – שירה (30 נקודות)

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

הַכֶּתֶם נִשְׁאַר עַל הַקִּיר / דוד אבידן

מִי־שָׁהוּ נֹסֶה לְגַרְד אֶת הַכֶּתֶם מֵעַל הַקִּיר.

אַבֵּל הַכֶּתֶם הָיָה כְּהָה מְדִי (אוּ לְהַפֵּךְ - בְּהִיר מְדִי).

אִם כָּךְ וְאִם כָּךְ - הַכֶּתֶם נִשְׁאַר עַל הַקִּיר.

אֲזִי שָׁלַחְתִּי אֶת הַצָּבֵעַ, שֶׁיִּמְשַׁח אֶת הַקִּיר בְּגִירָה.

אַבֵּל הַכֶּתֶם הָיָה בְּהִיר מְדִי.

וְשִׁכַּרְתִּי אֶת הַסֵּיד, שֶׁיִּסְיֵד אֶת הַקִּיר לְמִשְׁעִי.

אַבֵּל הַכֶּתֶם הָיָה כְּהָה מְדִי.

אִם כָּךְ וְאִם כָּךְ - הַכֶּתֶם נִשְׁאַר עַל הַקִּיר.

אֲזִי לִקְחָתִי סִכֵּין-מִטְבָּח וְנִסִּיתִי לְקַרְצֹף אֶת הַכֶּתֶם מֵעַל הַקִּיר.

וְהַסִּכֵּין הָיָה חֲדָה עַד-כָּאֵב.

רַק אֶתְמוֹל הִשְׁחִיזוּ אוֹתָהּ.

וּבְכָל זֹאת.

וְאֶגְרַפְתִּי גִרְזֵן וְהִלְמַתִּי בְּקִיר, אֵךְ הַפְּסָקָתִי בְּעוֹד מוֹעֵד.

אֵינִי יוֹדֵעַ, מִדּוּעַ עָלָה לְפִתְעַע עַל דַּעְתִּי,

שֶׁהַקִּיר עָלוּלָפוֹל, אַבֵּל הַכֶּתֶם בְּכֹלֹאֵת יִשְׁאַר.

אִם כָּךְ וְאִם כָּךְ - הַכֶּתֶם נִשְׁאַר עַל הַקִּיר.

וְכִשְׁהֶעָמִידוֹ אוֹתִי אֶל הַקִּיר, בְּקִשְׁתִּי לַעֲמֹד בְּסָמוּךְ לוֹ.

וְחִפִּיתִי עָלָיו בְּחִזָּה רַחֲבָה (מִי יוֹדֵעַ: אוֹלִי).

וְכִשְׁהִתִּיזוּ אֶת גִּבִּי, נִגַּר דָּם רַב, אַבֵּל רַק מִצַּד הַגֵּב.

יִוָּרִים.

וְאֵנִי כָל-כָּךְ הָאֶמְנָתִי, שֶׁהֵדֵם יִכָּסֶה עַל הַכֶּתֶם.

מִטַּח-יָרִיּוֹת שְׁנִי.

וְאֵנִי כָל-כָּךְ הָאֶמְנָתִי, שֶׁהֵדֵם יִכָּסֶה עַל הַכֶּתֶם.

אִם כָּךְ וְאִם כָּךְ - הַכֶּתֶם נִשְׁאַר עַל הַקִּיר.

א. (1) השיר "הכתם נשאר על הקיר" הוא שיר מחאה.

מהו המסר בשיר זה? הסבר את הקשר בין המוטיב המרכזי – הכתם שעל הקיר – ובין המסר בשיר.

(10 נקודות)

(2) סדר הבתים בשיר יוצר הדרגתיות.

פְּרַט את השלבים בהדרגתיות בשיר, והסבר על פי איזה עיקרון מתפתחת ההדרגתיות.

הדגם את דבריו מן השיר. (10 נקודות)

ב. הצירוף "הכתם נשאר על הקיר" רומז על הביטוי המקראי "הכתובת על הקיר". במקרא מסופר כי מלך

בבל ערך משתה בארמונו, ובמהלך המשתה יצאה יד וכתבה על קיר מילים שניבאו את חורבן הממלכה בשל פשעיו של המלך.

מסיפור זה במקרא נוצר הביטוי "הכתובת על הקיר", ומשמעותו אזהרה מפני חורבן מתקרב.

הסבר את הקשר בין המשמעות הסמלית של הצירוף "הכתובת על הקיר" ובין המסר בשיר "הכתם נשאר

על הקיר". (10 נקודות)

פרק ג – מילונאות (30 נקודות)

3. לפניך הערך המילוני "צעד". קרא אותו, וענה על ארבעת הסעיפים א-ד שאחריו.

צֶעַד ז' [מן צעד, צַעַד] 1. פְּסִיעָה, מְדִרָּה כַּף רֶגֶל: "וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נְשָׂאֵי אֲרוֹן-ה' שָׁשָׁה צָעָדִים" (שמואל ב ז יג). "שָׁלֹשָׁה הָמָּה מִיִּטְיָבִי צָעַד" (משלי ל כט). "בְּלִכְתָּךְ לֹא-יֵצֵר צָעְדְּךָ וְאִם-תִּרְוֹץ לֹא תִכָּשֵׁל" (משלי ד יב). "יָשׁוּב בְּצָעָדִים מְאֻשָּׁשִׁים... אֶל הָאָרֶז" (ביאליק, אריה א). 2. מְרַחֵק מִכֶּף רֶגֶל לְכַף רֶגֶל בְּשִׁעַת הַלִּיכָה: הַדָּבָר קָרָה בְּמֶרְחָק צָעָדִים אֲחָדִים מִמֶּנִּי. 3. [בהשאלה] אֶמְצָעִי, פְּעֻלָּה מְכוֹנֶנֶת לְהַשִּׁיגַת אִיזוֹ מִטָּרָה: הַמִּנְהֵל נִקְטָה צָעָדִים נִמְרָצִים לְהַעֲלֹאת פְּרִיֹן הָעֵבוֹדָה. בְּנִית שְׁכוּנִים חֲדָשִׁים הִיא צָעַד רְצִינִי לְפִתְרוֹן בְּעִוְת הָעוֹלָם. – [צַעַד-, צָעְדוּ, צָעָדִים, צָעֲדִי-]

(מילון אבן-שושן, המילון החדש בע"מ, 2003)

א. לפניך חמישה משפטים (1)-(5) ובכל אחד מהם מודגשת המילה "צעד".

כתוב ליד כל משפט את המספר של ההגדרה המילונית המתאימה ביותר למשמעות המילה "צעד", על פי ההקשר שלה במשפט. (10 נקודות)

(1) הנערה עמדה חמישה צעדים מאביה.

מספר ההגדרה המתאימה: _____

(2) ועד עובדי הרכבת שיבח את ההנהלה על הצעדים שנקטה להפסקת שביתת העובדים.

מספר ההגדרה המתאימה: _____

(3) צעד תימני הוא צעד ריקוד המאפיין ריקודי עם ישראליים.

מספר ההגדרה המתאימה: _____

(4) הנער הלך צעד אחר צעד בעקבות חברו.

מספר ההגדרה המתאימה: _____

(5) בניית מרכז טיפול בחיות הוא צעד שבזכותו יינצלו חיות רבות.

מספר ההגדרה המתאימה: _____

ב. לפניך משפט מן הסיפור "חרסינה".

ב צעדים זהירים קרבה הילדה אל המיטה, נמשכת אל החולה כבקסם.

מהי ההגדרה המילונית המתאימה ביותר למשמעות המילה "צעדים" במשפט זה?

נמק את קביעתך. (8 נקודות)

ההגדרה:

נימוק:

ג. לפניך שלושה משפטים (1)-(3) בנוגע לערך המילוני "צעד".

ליד כל משפט כתוב אם הנאמר בו הוא נכון או לא נכון, על פי הפרטים שבערך המילוני. (6 נקודות)

(1) הגדרה מספר 1 מגדירה את הערך באמצעות נרדפות.

(2) רובד הלשון של הגדרה מספר 3 הוא רובד העברית החדשה.

(3) המילה "צעד" היא ממין נקבה.

ד. לפניך שלושה משפטים (1)-(3) בנוגע לערך המילוני "צעד".

השלם כל משפט לפי המידע שבערך המילוני. (6 נקודות)

(1) הציטוט הראשון בהגדרה מספר 1 הוא מתקופת.

(2) הרובד הלשוני של הגדרה מספר 2 הוא.

(3) נטיית המילה "צעדים" בסמיכות היא.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך